

A KERESKEDELMI TÁRSASÁGOK TIPOLOGIÁJA ROMÁNIÁBAN

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A vállalatok alapvető formája a társaság. A társasági szerződésről az általános szabályokat az új Polgári Törvénykönyv 1881–1948. cikkei tartalmazzák.¹ A társasági szerződésben két vagy több személy kölcsönösen kötelezi magát arra, hogy valamilyen tevékenység végzésére együttműködnek, ehhez pénzzel, javakkal, sajátos ismeretekkel vagy szolgáltatásokkal járulnak hozzá abból a célból, hogy az így esetlegesen keletkező hasznot megosszák vagy hasznosítsák. A társaságok jogi személyként vagy jogi személyiség nélkül is létrejöhetnek. Bármely társaságnak meghatározott és törvényes, a közrenddel és a közérkölcssel nem ütköző tárgya kell, hogy legyen.

A jogi személyiséggel rendelkező vállalatok legfontosabb típusát a kereskedelmi társaságok képezik, tehát a vállalatok legáltalánosabb, leginkább elterjedt szervezeti formája a kereskedelmi társaság. Társaság, vagyis társulás, erők egyesítése, közösen vállalt (gazdasági) cél és kockázat.

A kereskedelmi társaságokról szóló, többször módosított 1990. évi 31. törvény (a továbbiakban: társasági törvény) 1. cikke szerint kereskedelmi ügyletek lebonyolítása érdekében a természetes személyek és a jogi személyek társulhatnak és kereskedelmi társaságokat hozhatnak létre a társasági törvény rendelkezéseinek tiszteletben tartásával.

A társasági törvény nem határozza meg a kereskedelmi társaság (*societate comercială*) fogalmát,² így a kereskedelmi társaság fogalmának a meghatározása a szakirodalom feladata lett. *A kereskedelmi társaság olyan gyűjtőfogalomnak tekinthető, amely azokat a magánjogi jogi személyiséggel rendelkező egyesülési formákat jelöli, amelyeket kereskedelmi ügyletek lebonyolítása érdekében, saját cégnév alatt, meghatározott székhellyel és vagyonállaggal, a társasági törvény által meghatározott formában hoznak létre. A „kereskedelmi” jelző félreértésre adhat okot, ezért jó tisztázni: a kereskedelmi társaságok nemcsak a kereskede-*

lem, hanem az üzleti, gazdasági élet minden területén szerepet játszanak (ipar, szolgáltatások stb.). A kereskedelmi társaság gazdasági szerepe az intézményesített gazdasági együttműködés, erőforrások egyesítése és az ebből származó előnyök jogilag szabályozott szétosztása révén valósul meg.

A kereskedelmi társaságok létrehozásának a joga az egyik *alapvető alkotmányos jog*, az egyesülési jog gyakorlásának formája. Az 1991. évi Alkotmány szerint az állampolgárok szabadon egyesülhetnek politikai pártokba, szakszervezetekbe, munkáltatói szervezetekbe és *más egyesülési formákba*.³

Az alaptörvény ugyanakkor kimondja, hogy Románia gazdasága a szabad kezdeményezésen és a versenyen alapuló piacgazdaság. Ez a rendszerváltás körülményei között elsősorban politikai-gazdasági *programként* volt értékelhető, mint megvalósítandó terv, alkotmányos célkitűzés. A rendszerváltás kezdeti szakaszának lezárulásával Romániában a korábbi program jogi, gazdasági és szociális *realitássá* válik. Az államnak az Alkotmány szerint többek között biztosítania kell a kereskedelem szabadságát, a tisztességes verseny oltalmazását, az összes termelési tényezők hasznosításának kedvező keret megteremtését.⁴ Ezért az egyesülési jog gyakorlásának egyik formája, amely a kereskedelmi társaságok létrehozását és működtetését jelenti, a piacgazdaság körülményei között *alapvető gazdasági és társadalmi szerepet* tölt be. Az alaptörvény 2003-as módosítása új alapjogot, a *gazdasági szabadságot* is szabályozta: garantált a személynek gazdasági tevékenységhez, szabad kezdeményezéshez való hozzáférése, és ezeknek a törvény feltételei között való gyakorlása.⁵

Kereskedelmi társaságot alapíthatnak a *természetes személyek*, de a *jogi személyek* is mint más kereskedelmi társaságok, egyesületek és alapítványok, vagy akár az állam és a területi-közigazgatási egységek (megye, város, község) is. Az egyesületek és alapítványok (mint nonprofit szervezetek) esetében első pillantásra furcsának tűnhet a kereskedelmi társaság alapításának a joga. Az egyesületekről és alapítványokról szóló 2000. évi 26. kormányrendelet viszont pontosítja ezt a jogot.⁶ A kereskedelmi társaságok vissza nem fektetett nyeresége kizárólag az egyesület vagy alapítvány alapszabályi céljainak megvalósítására használható fel. A területi-közigazgatási egységek esetében a kereskedelmi társaság alapításának a joga a helyi és a megyei tanácsot illeti meg.⁷ A kereskedelmi társaság alapítása azonban nem teljes szabadsággal történik, hanem a helyi közösség nevében és érdekei szerint.

A társasági törvény szerint a *romániai székhelyű* kereskedelmi társaságok ro-

mán jogi személyek. Ennek a szabálynak két fontos következménye van: egyfelől a kereskedelmi társaságok valamennyi formája *jogi személyiséggel* rendelkezik. Másfelől a romániai székhelyű, vagyis a Romániában bejegyzett kereskedelmi társaságok nemzetiségük szerint *román jogi személynek* számítanak. Ennek jelentősége van például a földterületek feletti tulajdonjog megszerzése esetében. Külföldi természetes vagy jogi személy nem lehet Romániában földterület tulajdonosa (alkotmányos jellegű tiltás, amelyet az európai integrációs folyamat hatására az átmeneti időszakok lejártá után liberalizáció fog felváltani). Ezzel szemben a teljes egészében külföldi tőkével létrehozott, de romániai székhellyel rendelkező kereskedelmi társaság román jogi személyként lehet földterület tulajdonosa. A külföldi tőkebefektetések jogi formája is a kereskedelmi társaság.

A kereskedelmi társaságoknak, mint a többi jogi személynek is a román jog szerint, a *jogképessége speciális*,⁸ csakis az alapító okiratban meghatározott tevékenységekre terjed ki (ultra vires szabály). Az alapító okirat egyik kötelező eleme a kereskedelmi társaság tevékenységi területének meghatározása. A tevékenységi területet a Nemzetgazdasági Tevékenységek Osztályozása (*Clasificarea Activităților din Economia Națională – CAEN*) alapján kell meghatározni.⁹ A CAEN osztályozási rendszerben szereplő tevékenységek között szerepelnek olyanok is, amelyek nem képezhetik a kereskedelmi társaságok tevékenységének a tárgyát.¹⁰

A társasági törvény a harmadik személyek védelme érdekében előírja, hogy a harmadik személyekkel való viszonyokban a társaság saját szerveinek aktsaival elkötelezi magát, még akkor is, ha azok meghaladják tevékenységi tárgyát, kivéve azt az esetet:

- a) amikor bizonyítja, hogy a harmadik felek ismerték vagy – az adott körülmények között – ismerniük kellett volna a tevékenységi tárgy meghaladását;
- b) amikor az ily módon megkötött ügyletek meghaladják az illető szervek törvénnyel előírt hatalmi keretét.

Az alapító okirat közzététele, nyilvánossága nem lehet egymagában ennek az ismeretnek a bizonyítéka.¹¹

2. A TÁRSASÁGOK TIPOLÓGIÁJA

A társasági törvény nevesíti a kereskedelmi társaságok formáit, kereskedelmi társaságok kizárólag a törvény által meghatározott formában alapíthatóak (*formakötöttség*). Öt társasági típus létezik:

Közkereseti társaság (KKT)	Societate în nume colectiv (SNC)
Egyszerű betéti társaság (BT)	Societate în comadită simplă (SCS)
Részvénytársaság (RT)	Societate pe acțiuni (SA)
Betéti részvénytársaság (BRT)	Societate în comandită pe acțiuni (SCA)
Korlátolt felelősségű társaság (KFT)	Societate cu răspundere limitată (SRL)

A társaságok romániai szabályozását a *formatiztság* is jellemzi: nem lehet a fenti öt társasági típust keverni, azok részlelemből hibrid társaságot létrehozni (például nem alapítható olyan korlátolt felelősségű társaság, amelynek részvényei vannak, vagy nem alapítható olyan egyszerű betéti társaság, amelynek beltágjai korlátozottan felelnek).

A kereskedelmi társaságok különböző formáinak jellemzője *elsősorban* a társult tagok eltérő felelőssége. Az általános szabály, hogy a társaság kötelezettségeit (kötelmeit) a társaság vagyonával szavatolják. A társasági törvény részletezi ezt az előírást, és ennek alapján két típusú felelősséget különböztetünk meg:

a) *Korlátlan felelősség.* Ha a társaság vagyonállaga nem elegendő a társasággal szembeni követelések kielégítésére, akkor a közkereseti társaság tagja, az egyszerű betéti társaság és a betéti részvénytársaság beltágjai (*asociați comanditari*) *korlátlanul és egyetemlegesen* felelnek a társasági kötelezettségekért. Ez a felelősség *közvetett*, mert a társaság hitelezői előbb a társasági kötelezettségekért a társaság ellen fordulhatnak, és csak ezután a korlátlan felelősségű társultak ellen, ha a társaság nem teljesíti kötelezettségét a késedelembe való helyezéstől számított legfeljebb 15 napos határidőn belül. Ilyen esetben a közkereseti társaság tagja, az egyszerű betéti társaság és a betéti részvénytársaság beltágjai saját vagyonukkal és egyetemlegesen felelnek a társasági kötelmekért.

b) *Korlátolt felelősség.* A részvényesek, a betétes kültag társultak (*asociați comanditari*) és a korlátolt felelősségű társaság tagjai csak a jegyzett társasági tőke erejéig felelnek. Következésképpen, ha a társaság vagyona nem elégséges a hitelezők követeléseinek kielégítésére, a részvényesek, a betétes kültag társultak

és a korlátolt felelősségű társaság tagjai nem felelnek a saját vagyonukkal. Ezért a felelősség korlátolt, kizárólag a társaság vagyonára korlátozódik.

A korlátolt felelősség lényege, hogy a társaság felelőssége elválik a tagok, részvényesek felelősségétől. Ennek indoka a nagyfokú üzleti kockázat, amelyeket ezek a társaságok felvállalnak, és a korlátolt felelősség így gazdaságélénkítő szereppel rendelkezik: bátrabban lehet vállalkozni a korlátolt felelősség védelmében. A korlátolt felelősség intézményének köszönhetően a kockázat társadalmi szinten megoszlik:

- a tag (részvényes) a teljes saját vagyonából kizárólag a társaság rendelkezésére bocsátott vagyonrészét kockáztatja;
- a társaság a teljes saját vagyonát kockáztatja;
- a hitelező a teljes saját vagyonából kizárólag csak a társasággal szemben fennálló követelését kockáztatja.¹²

A korlátolt felelősség intézményén keresztül „a vállalatok megtehetik azt, hogy tevékenységük egyes költségeit másokra hárítsák, externalizálják: ha a vállalat által okozott kár vagy más tartozásai meghaladják a vállalat vagyonának összértékét, akkor a vállalat tulajdonosai, részvényesei nem kötelezhetőek arra, hogy az áldozatokat, hitelezőket a saját vagyonukból kárpótolják. Vagyis a külső szereplők viselik a vállalat működéséből származó költségek egy részét. Természetesen, a korlátolt felelősség ezen hatása miatt, megjelenése óta jelentős politikai, jogi viták keretében áll”¹³

A korlátozott felelősség szabályozása befolyásolja a gazdasági szereplők magatartását. „A jog gazdasági elemzésének irodalmában viszonylag általános egyetértés alakult ki arról, hogy a szerződéses viszonyból kikerülő hitelezők kérések lettek volna magukat korábban biztosítani az elégtelen vagyon miatt veszteségek ellen. Például kérhették volna (ahogy sokszor teszik is) a tulajdonos személyes garanciáját, és ezzel a személyes vagyont biztosítékként az adott kockázatosnak tűnő szerződéshez. Ha ez a garancia nem elegendő (vagy nem kívánnak élni vele), akkor kompenzálhatják magukat a szerződésen keresztül: kérhetnek magasabb ellenszolgáltatást, ezzel a magasabb kockázat költségeit végső soron visszahárítják a vállalatra.”¹⁴

Másodsorban az eltérő társasági típusok közötti különbségeket az is indokolja, hogy a társaság vagyona más-más formát ölt a társasági típustól függően. A korlátolt felelősségű társaság esetében *társasági részek*, a részvénytársaság és a betéti részvénytársaság esetében *részvények*, a közkereseti társaság és az

egyszerű betéti társaság esetében *érdekeltségi részek* vannak. Forgalmuk eltérő módon van szabályozva: amíg a részvények általában szabadon képezhetik a forgalom tárgyát, a társasági részek és az érdekeltségi részek forgalma feltételekhez kötött.

Harmadsorban az öt társasági forma gazdasági szerepüket illetően is eltér, egyesekben a személyi elemek dominánsak, ezek a *személyegyesítő társaságok*, másokban a tőke a fontos, ezek a *vagyonegyesítő kereskedelmi társaságok*.

A személyegyesítő társaságok általában zártak, a társultak száma kicsi, tőkénk nem túl nagy. A társaság alapja a társultak közötti bizalmi viszony. A társulással járó jogokat és kötelezettségeket nem lehet más személyre átruházni, csak a többi társult tag beleegyezésével. Ebbe a kategóriába tartozik a közkereseti társaság és az egyszerű betéti társaság.

A vagyonegyesítő kereskedelmi társaságokban a személyek közötti kapcsolat másodlagos. Ebbe a kategóriába tartozik a részvénytársaság. Nem egyszer több ezer részvényes a társaság tulajdonosa, akik nem ismerik egymást. A vagyonegyesítő társaságok tudnak olyan nagyvállalatokká válni, amelyek óriási tőkével rendelkeznek.

A korlátolt felelősségű társaság átmenetet képez, mindkét csoporthoz köthető. A társult tagok alapvetően tőkét egyesítenek, de általában kis számuk végett ismerik is egymást, számítanak a társultak személyes jellemére, hozzáértésére. A betéti részvénytársaság is átmeneti forma.

A gyakorlatban egyes társasági formák szerepe nem túl jelentős, hiszen Romániában közkereseti társaságot, egyszerű betéti társaságot vagy betéti részvénytársaságot alig hoztak létre. A romániai kereskedelmi társaságok több mint 80%-a korlátolt felelősségű társaság.

3. A TÁRSASÁGI TÍPUSOK ALAPÍTÓ OKIRATA, TÁRSASÁGI TÖKÉJE

A közkereseti társaságot és az egyszerű betéti társaságot *társasági szerződéssel* (*contract de societate*) hozzák létre. A részvénytársaságot, a betéti részvénytársaságot és a korlátolt felelősségű társaságot *társasági szerződéssel és alapszabállyal* (*statut*) hozzák létre. A kereskedelmi társaság jellege szerint szerződés, ugyanis több személy megegyező akaratnyilatkozata hozza létre.

A korlátolt felelősségű társaság egyetlen személy akaratnyilatkozatával is létrehozható („egyszemélyes” korlátolt felelősségű társaság), ebben az esetben *csak*

az alapszabályt kell elkészíteni (szerződés megkötéséhez legalább két személy kell).

A társasági szerződést és az alapszabályt egységes okmány formájában is lehet készíteni *alapító okirat* elnevezéssel (*act constitutiv*).¹⁵ Ha csak társasági szerződést vagy csak alapszabályt készítenek el, ezeket is lehet alapító okiratnak nevezni. Általában az alapító okirat egyaránt jelenti az egységesen szerkesztett társasági szerződést és az alapszabályt, a társasági szerződést és/vagy az alapszabályt. Amennyiben a társasági szerződés és az alapszabály külön okiratok, akkor az utóbbi a társult tagok adatait, valamint a társaság szervezetére, működésére és tevékenységének kifejtésére vonatkozó előírásokat tartalmazza.

Az alapító okiratot *magánokirat*¹⁶ (*act sub semnătură privată*) formájában kötik meg. Az alapító okiratot valamennyi társult tagnak alá kell írnia, vagy nyilvános részvényjegyzés esetén az alapítóknak kell aláírniuk.

Kivételesen az alapító okiratot közokiratként, hiteles formában (*act autentic*) kell megkötni. Erre a következő esetekben kell, hogy sor kerüljön:

- a) ha a társasági tőkébe jegyzett javak között földterület is található;
- b) ha közkereseti társaságot vagy egyszerű betéti társaságot alapítanak;
- c) ha a részvénytársaságot nyilvános jegyzéssel hozzák létre.

Az alapító okirat *hivatalos keltezés* (*dată certă*) nyer a kereskedelmi jegyzékhez való benyújtásával is.¹⁷ Az ügyvéd által készített alapító okirat is hivatalos keltezést kap, ha erről az ügyvéd jegyzőkönyvet készít. Tehát a gyakorlatban az alapítók vagy megbízottaik, vagy közjegyző, vagy ügyvéd előtt, vagy a jegyzék hivatalnál meg kell, hogy jelenjenek a társaság alapító okiratának az aláírása végett.

Nem lehetnek alapítók a törvény szerint a cselekvőképtelenek vagy hűtlen kezelésért, bizalommal való visszaélésért, hamisításért, hamis, illetve hamisított okirat tudatos felhasználásáért, csalásért, sikkasztásért, hamis tanúvallomásért, megvesztegetésért és megvesztegetés elfogadásáért, valamint a fizetésképtelenségi eljárásról szóló 2006. évi 85. törvény 143–145. cikkében vagy a társasági törvényben szabályozott bűncselekményekért elítélt személyek.

A társasági tőke az alapító okiratban ekként megjelölt vagyonrész. Nem azonos a társaság teljes vagyonával, ugyanis az jóval több – de adott esetben kevesebb – is lehet, mint a társasági tőke (ezt jelöli a saját tőke fogalma). Részvénytársaság esetén már az alapítás pillanatában nagyobb lehet a társaság vagyona, mint a társasági tőke, amennyiben a részvényeket névérték feletti össze-

gért bocsátották ki. A társasági tőke nem forgalomképtelen, hanem a társaság érdekében felhasználható vagyონrész. A társaság felelőssége ugyanakkor nem csak a társasági tőke mértékéig terjed, hanem a társaság teljes vagyonával felelősségeiért.

A részvénytársaság a társasági tőkének az alapító okirat aláírói általi teljes és egyidejű jegyzésével (*subscrierea integrală și simultană a capitalului social*) vagy nyilvános jegyzéssel (*subscripție publică*) jön létre.

A társasági tőkének az alapító okirat összes aláírója általi teljes és egyidejű jegyzése esetében a megalakuláskor befizetett társasági tőke (*capitalul social vărsat*) nem lehet kevesebb, mint a jegyzett tőke (*capitalul subscris*) 30 százaléka. A jegyzett társasági tőke-különbséget a következőképpen fizetik be:

- a) a készpénz-hozzájárulásra kibocsátott részvények esetében a társaság bejegyzésének időpontjától számított 12 hónapos határidőn belül;
- b) a természetbeni hozzájárulásra kibocsátott részvények esetében a bejegyzés időpontjától számított legfeljebb 2 éven belül.

Nyilvános részvényjegyzésnél a készpénz-hozzájárulások esetén 50%-os azonnali befizetés kötelező, a fennmaradt hányadra maximum 12 hónapos határidőt lehet szabni. Természetbeni hozzájárulások esetén nincs lehetőség a határidő meghatározására.

A közkereseti társaság, az egyszerű betéti társaság és a korlátolt felelősségű társaság köteles a megalakulás időpontjában befizetni teljes egészében a jegyzett társasági tőkét, vagyis nincs lehetőség a részleges tőkebefizetésre.

A részvénytársaság és a betéti részvénytársaság társasági tőkéje nem lehet 90.000 lejnél kevesebb. A kormány legfeljebb két évente módosíthatja a társasági tőke minimális értékét az árfolyamot figyelembe véve oly módon, hogy ezen összeg 25 000 euró lej egyenértékét képviselje.¹⁸

A korlátolt felelősségű társaság tőkéje 200 lejnél kevesebb nem lehet. Ezt a tőkét legkevesebb 10 lej értékű egyenlő társasági részekre osztják. A korlátolt felelősségű társaság társasági részei nem hozhatóak forgalomba, nem értékpapírok. A rendkívül alacsony kötelező társasági tőkeszint lehetővé teszi, hogy a korlátolt felelősségű társaságot könnyen létre lehessen hozni, és ez Románia számára akár más államokhoz képest versenyelőnyt is jelenthet. Ez a magyarázata annak is, hogy miért alacsony, elenyésző a korlátlan felelősségi alakzatra épülő társaságok száma.

A túl alacsony társasági tőkének ugyanakkor megvannak a hátrányai is. A

társasági tőke nagysága jelzőszám a társasággal üzleti kapcsolatba lépő személyek számára például arra vonatkozóan, hogy milyen mértékben szükséges egyéb garanciákról gondoskodni.¹⁹ A társasági tőke szintje jelzi a társaság „komolyságát”, súlyát vagy éppen az ellenkezőjét: a komolytalanságot és a súlytalanságot. A tőkeminimum megállapítása érzékeny gazdasági, illetve jogpolitikai kérdés: a kft. túl alacsony tőkeminimuma serkenti a felelőtlen, gazdasági alap nélküli vállalkozást, a fiktív társaságok létrehozását, a partnervállalkozók terhére elkövetett visszaéléseket.²⁰ Ugyanakkor a túl magas tőkeminimum gátolja a kisvállalkozásokat.²¹ A kft. romániai minimális társasági tőkeszintje tudatos gazdaságpolitikai döntés. Negatív hatásainak ellensúlyozására 5000 lejes minimális társasági tőkeszintet javasoltam több alkalommal is a korlátolt felelősségű társaságok számára, amely a teljesen komolytalan vállalkozókat elriasztja, de a komoly kisvállalkozói szándékok elé ez a szint még nem gördít akadályt.

A készpénzzel való hozzájárulások bármely társasági forma létesítésénél *kötelezőek*. A közkereseti társaság és az egyszerű betéti társaság esetében a Társasági törvény nem határoz meg minimális társasági tőkeszintet.²² A készpénzzel való hozzájárulás kötelező jellegéből fakadóan azonban itt is szükséges a társasági tőke.

A természetbeni hozzájárulásoknak gazdasági szempontból felbecsülhetőeknek kell lenniük. Ezek a hozzájárulások minden társasági formánál megengedettek és a megfelelő jogoknak (például tulajdonjog) társaságra történő átruházásával és a használható állapotban levő javaknak a társaság számára való tényleges átadásával valósulnak meg.

A követelések átengedésével való hozzájárulásokra a természetbeni hozzájárulások jogi rendszere jellemző. A követeléssel (például behajtandó adóssággal) való hozzájárulás tilos a nyilvános jegyzéssel létrehozott részvénytársaságok, a betéti részvénytársaságok és a korlátolt felelősségű társaságok esetében. Vagyis a követeléssel való hozzájárulás csak akkor lehetséges, ha a részvénytársaságot az alapító okirat aláírói a társasági tőke egyidejű és teljes jegyzésével hozzák létre, valamint a közkereseti társaságok és az egyszerű betéti társaságok esetében. A társult tag hozzájárulási kötelezettsége alól csak akkor mentesül,²³ ha a társaságnak befizették a behajtandó összeget. Ha a követelést az átadott adós végrehajtásával nem sikerült behajtani, a társult tag, a követelés esedékességétől számítva, felel az összegért, a törvényes kamatokért és az okozott károkért (végrehajtási kiadások stb.).

A munkavégzés vagy szolgáltatásnyújtás nem képezhet hozzájárulást a társasági tőke képzéséhez vagy emeléséhez. A társasági tőke a hitelezők garanciájának számít, és a munka nem behajtható követelés (az adós társult tag nem kötelezhető munkavégzésre a hitelezőnek).

A közkereseti társaságok és a beltág társultak (egyszerű betéti társaságnál és a betéti részvénytársaságnál) társasági hozzájárulás címén munkavégzésre kötelezhetik el magukat, de ezek nem számítanak a társasági tőke képzéséhez vagy növeléséhez való hozzájárulásnak. A munkában való hozzájárulás fejében a társult tagoknak azonban jogukban áll az alapító okirat szerint részesedni a kiosztásra kerülő nyereségből, a társaság aktíváiból, de ugyanakkor továbbra is kötelesek részt vállalni a veszteségekből.

A speciális törvények a társasági törvény előírásaitól eltérően is meghatározzák a minimális társasági tőkét:

a) nem-banki pénzüzetek (például: lízingtevékenységet folytató részvénytársaság) esetében a társasági tőke minimális szintjét a Román Nemzeti Bank állapítja meg, de az nem lehet 200.000 eurónál kevesebb. A nem-banki pénzüzetek esetén a Román Nemzeti Bank eltérő társasági tőkeszinteket határozhat meg a tevékenységi körtől függően.²⁴ A jelzáloghitelezéssel foglalkozó társaságok minimális társasági tőkéje 3 millió eurónak megfelelő összeg;

b) a kereskedelmi bankok kizárólag részvénytársaság formájában jöhetnek létre, minimális társasági tőkéjüket a megalapítás pillanatában teljes egészében be kell fizetni. A minimális társasági tőkét a Román Nemzeti Bank határozza meg. Jelenleg a kereskedelmi bankok minimális kezdő társasági tőkéje 37.000.000 lej;²⁵

c) biztosítótársaságok esetében szintén szabály a társaság alapításának pillanatában történő teljes társasági tőkebefizetés, a minimális szint pedig a tevékenységi területektől függően 700.000 lej (általános biztosítások, kötelező biztosítások nélkül), 1.000.000 lej (életbiztosítások), illetve 1.400.000 lej (általános biztosítások, kötelező biztosításokkal).²⁶ Ha a társaság több típusú tevékenységet folytat, akkor a minimális társasági tőke ezek összege.

4. A TÁRSULT TAGOK SZÁMA

A *részvénytársaság* részvényeseinek száma nem lehet kevesebb kettőnél (a társasági törvény 2006 végéig legalább 5 alapító részvényest írt elő). Amennyiben a társaságnak kettőnél kevesebb részvényese van 9 hónapot meghala-

dó időtartamra, bármely érdekelt személy kérheti a bírói hatóságtól a társaság feloszlását. A társaságot nem oszlatják fel, ha a feloszlásra vonatkozó bírói határozat jogerőre emelkedéséig helyreállítják a részvényesek e törvényben előírt minimális számát. (A gyakorlatban úgy hoznak létre „egyszemélyes” részvénytársaságot, hogy egy társult tag egyetlen részvényt kap, az összes többi részvény a másiké, a „valódi” tulajdonosé.) A kizárólagos vagy többségi állami tőkével működő társaságok akárhány társult taggal működhetnek, így vannak az államnak vagy a területi-közigazgatási egységeknek egyszemélyes részvénytársaságai.

A *korlátolt felelősségű társaságot* egyetlen személy is létrehozhatja (egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság).²⁷ A korlátolt felelősségű társaság tagjainak száma nem lehet ötvennél nagyobb.

A közkereseti társaságra és az egyszerű betéti társaságra vonatkozóan a törvény nem tartalmaz előírást. A társaságok szerződéses jellegéből fakadóan azonban minimálisan két személy szükséges a társaság megalapításához (betéti társaság esetén egy beltág és egy kültág).

5. SZÉKHELY

A román jog a reális székhely elvéből indul ki, és megszorítóan szabályozza a társasági székhely kérdését, így próbálva meg, hogy mérsékelje a „fantom-társaságok” létrehozását. A székhely használatára vonatkozó jogcímet tanúsító dokumentumokat az adóhatóságnál iktatni kell, és az adóhatóság igazolást kell, hogy kiállítson arról, hogy arra az ingatlanra vonatkozóan más társaság székhelye került-e már bejelentésre vagy sem. A székhelynek a társaság rendelkezésére állását bizonyítani kell, és ugyanazon a székhelyen általában csak egyetlen társaság működhet. Kivételesen ugyanazon a székhelyen több társaság is működhet, ha az ingatlan, szerkezete és hasznos felülete révén, különböző termekben vagy elkülönített térben lehetővé teszi több társaság működését. Ilyen esetben az ugyanabban az ingatlanban bejegyzett társaságok száma nem haladhatja meg a különböző termék számát.²⁸ 2010 előtt akkor is be lehetett jegyezni több társaságot ugyanabban az ingatlanban, ha legalább egy személy – a törvény feltételei között – mindegyik társaságban társult tag, vagy ha legalább egy társult tag az ingatlannak is tulajdonosa. Ezeket a kivételeket a jogalkotó hatályon kívül helyezte.

Amennyiben több társaság működik egy ingatlanban, közokirati formában,

saját felelősségre adott nyilatkozatban kell kijelenteni a törvényes feltételek teljesülését.

Ideiglenes jelleggel, maximum egy éves időtartamra ügyvédi iroda székhelyére, is be lehet jegyezni a kereskedelmi társaságot.²⁹

6. A SIKERTÍPUS: A KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG

A korlátolt felelősségű társaság (*societate cu răspundere limitată*), röviden kft. (S.R.L.), a legsikeresebb romániai társasági forma, ugyanis viszonylag egyszerű létrehozni, a társult tagok felelőssége korlátolt (csak a cég felel, a társult tagok saját vagyonukkal nem felelnek a társasági kötelemekért), és a kötelező társasági tőke szintje alacsony.³⁰

A kft-t, mint társasági formát, először Dániában vezették be német minta alapján (1889), ezt követte a Németországban bevezetett szabályozás (1892), és onnan vette át a francia jogrendszer (1925). Romániában csak a rendszerváltás után jelent meg a kereskedelmi társaságokról szóló törvény elfogadásával (1990).³¹ A kft-t azon igény hozta létre, hogy a kis tőkével rendelkező személyegyesítő társaságok és a jelentős tőkével rendelkező tőkeegyesítő társaságok mellett olyan közepes méretű tőkével rendelkező társasági típusra is szükség volt, amely bizonyos jellemzőket mindkét korábbi társasági típustól kölcsönöz, így a társult tagok maximális száma meg van határozva, közöttük bizalmi viszony áll fenn, és a társasági részek nem idegeníthetők el szabadon. Ezek alapján a kft. inkább a személyegyesítő társaságokra hasonlít, viszont a részvénytársasághoz hasonlóan a társult tagok a társaság kötelezettségeiért csak a társasági hozzájárulás mértékéig felelnek (korlátolt felelősség). Ez viszont a tőkeegyesítő társasághoz teszi hasonlóvá a korlátolt felelősségű társaságot.

A kft. általános jellemzői a következőkben foglalhatók össze:

a) A társaság a társult tagok közötti bizalmi viszonyon alapszik. A társaság így *intuitu personae* jellegű, mint a személyegyesítő társaságok.

b) A társasági tőke úgynevezett társasági részekre (*părți sociale*) van felosztva.

c) A társult tagok a társasági kötelemekért a társasági tőkéhez való hozzájárulásuk szintjéig felelnek. A társaság elnevezése ezért félrevezető lehet: nem a társaság felelőssége korlátolt, ugyanis az korlátlan, hanem a társult tagok felelőssége.

d) A társasági tőke minimális szintje 200 lej. A rendkívül alacsony szint hitelvédelmi szempontból nyilvánvalóan aggályos, viszont a kelet-európai tér-

ségben „versenyelőnyt” biztosít: hallatlanul „olcsón” hozzá lehet férni a korlátozt felelősséghez.

e) A korlátozt felelősségű társaság nem bocsáthat ki kötvényeket.

A kft. esetében is általános a több személy által alapított, szerződéses jellegű társaság, viszont a Társasági törvény lehetővé teszi az egyetlen társult taggal rendelkező kft. (*societate cu răspundere limitată cu asociat unic*) létrehozását is, így természetes személy vagy jogi személy egyedül is létrehozhat egy új jogi személyt, amely saját, a természetes személy vagyontól elkülönült vagyonnal rendelkezik. Ez kivétel a kereskedelmi társaság szerződéses jellege alól. (A kivétel azonban elégséges ahhoz, hogy meg lehessen kérdőjelezni a kereskedelmi társaság fogalmának szakirodalmi meghatározását, amely kizárólag a szerződéses jellegre koncentrál.) Az egyszemélyes kft. esetében valamennyi társasági rész az egyetlen társult tag tulajdonát képezi. Az egyszemélyes korlátozt felelősségű társaság az 1989-ben elfogadott tizenkettedik társasági jogi irányelv³² nyomán került be a román szabályozásba. Franciaországban 1985-től lehet egyszemélyes korlátozt felelősségű társaságot létrehozni. „Az egyszemélyes kft. intézményét azért hozták létre, hogy megfeleljen az egyéni kis- és középvállalkozások azon igényének, hogy teljes saját vagyonuk kockázatása nélkül folytathassanak vállalkozói tevékenységet.”³³

Abban az esetben, ha valamely korlátozt felelősségű társaságban a társasági részeket egyetlen személy birtokolja, akkor ő – egyedüli társult minőségében – a törvény szerint a tagok közgyűlésére háruló jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik. Ha az egyedüli társult az adminisztrátor is, akkor a törvény által e minőségre előírt kötelezettségek is rá hárulnak. Az egyedüli társult által létrehozott társaság esetében a természetbeni hozzájárulás értékét szakvéleményezés alapján kell megállapítani (a szándékos felértékelés vagy alulértékelés elkerülése végett).³⁴

A korlátozt felelősségű társaság és a kft. egyedüli tagja – természetes vagy jogi személy – közötti szerződéseket kötelező módon írott formában kell megkötöni az abszolút semmisség terhe alatt, vagyis az ilyen szerződések magánokirati formája *ad validitatem*, és nem *ad probationem* van előírva.

Ugyanaz a természetes személy vagy ugyanaz a jogi személy csak egyetlen korlátozt felelősségű társaságban lehet egyedüli tag. Annak érdekében, hogy ezt a törvényes rendelkezést ne lehessen közvetett módon kikerülni, a társasági törvény azt is előírja, hogy valamely korlátozt-felelősségű társaságnak nem lehet

egyedüli tagja olyan másik korlátolt felelősségű társaság, amely egyetlen személyből áll. Ha ezeket az előírásokat megszegik, az állam, a Pénzügyminisztériumon keresztül, vagy bármely érdekelt személy kérheti az így létrehozott társaság bírói úton történő feloszlását. A feloszlató bírósági határozat alapján a felszámolást a társasági törvénynek a korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozó előírásai szerint kell végrehajtani.

A többszemélyes korlátolt felelősségű társaság szervezete egyszerű. A társult tagok határozataikat a közgyűlésen (*adunarea generală*) hozzák. A közgyűlés a társaság tanácskozó és döntéshozó szerve. Az alapító okiratban leszögezhetik, hogy a szavazat levél útján is kifejezhető. A közgyűlési határozatok magánokiratok.

Az *adminisztrátorok* (ügyvezetők) kötelesek összehívni a társaság székhelyén a társultak gyűlését évente legalább egyszer vagy minden olyan esetben, amikor erre szükség van. A *társasági tőke legalább egynegyedét* képviselő társult vagy társultak is kérhetik a közgyűlés összehívását, megjelölve az összehívás okát. A gyűlés összehívása az alapító okiratban előírt formában történik, külön rendelkezés hiányában pedig a gyűlés megtartására kitűzött nap előtt legalább 10 nappal elküldött ajánlott levéllel. Az ajánlott levélhez mellékelni kell a közgyűlés napirendjét is.

A Társasági törvény 196. cikke szerint a részvénytársaságok közgyűlési határozatainak igazságszolgáltatási kontrolljára vonatkozó előírásokat a korlátolt felelősségi társaságok esetében is alkalmazzák. A 15 napos elévülési határidő attól a dátumtól folyik, amikor a társult tag tudomást szerzett a megtámadott közgyűlési határozatról. Nyilván, ha részt vett a közgyűlésen, akkor a 15 napot a közgyűlés időpontjától számítják.

Minden egyes társasági rész egy szavazatra jogosít. A részvénytársaságtól eltérően, a társasági részek esetén nem lehet korlátozni a több társasági részzel rendelkező társult tag szavazati jogát.

A közgyűlés a *társultak* és a *társasági részek abszolút többségét* képviselő tagok szavazatával határoz, ha az alapító okiratban nem rendelkezik másként (*kettős többség elve*).³⁵ A többségnek tehát két kritériuma van: a társult tagok többsége és a társasági részek többsége. A két kritérium együttes megléte esetén alakul ki az érvényes többség. A társasági részek többségével nem lehet dönteni, ha mellette nem sikerült kialakítani a társult tagok többségét. Ez a jellegzetesség a kft.-t a személyegyestítő társaságokhoz közelíti. Az alapító okirat módosítására vonat-

kozó határozatokhoz az *összes társult egyhangú szavazata* szükséges,³⁶ kivéve azt az esetet, amelyben a törvény vagy az alapító okirat másként rendelkezik. Az egyhangúság az alapító okirat módosítása esetében szintén személyegyesítő jellemző. Az alapító okiratban viszont „tőkeegyesítő” jellemzőkkel rendelkező kft. is kialakítható: ki lehet kötni, hogy a határozatok elfogadásához vagy akár az alapító okirat módosításához abszolút vagy egyszerű szavazattöbbség is elegendő legyen.³⁷

Valamely társult fél nem gyakorolhatja szavazati jogát a társultak gyűléseinek azon tanácskozásain, amelyek a saját természetbeni hozzájárulására vagy a közte és a társaság között megkötött jogügyletekre vonatkoznak.

A társult tagok közgyűlésére a következő *fő kötelezettségek* hárulnak:

a) az éves pénzügyi helyzet jóváhagyása és a nettó profit elosztásának meghatározása;

b) az adminisztrátorok és a cenzorok kinevezése,³⁸ visszahívása, a pénzügyi audit (könyvvizsgálat) szerződése abban az esetben, ha ez a törvény alapján nem kötelező;

c) a döntéshozatal az adminisztrátorok és a cenzorok felelősségre vonásáról az általuk a társaságnak okozott károkért, megállapítva az ezzel megbízott személyt is;

d) az alapító okirat módosítása. Ha az alapító okirat előírja a társult tagoknak azt a jogot, hogy visszavonulhatnak, ha nem értenek egyet az alapító okirat módosításával, a társaság és a visszavonuló társult tag közötti vagyoni viszonyokra a kizárás esetén is alkalmazandó törvényes szabályok az irányadók.³⁹

A közgyűlés további kérdésekben is dönthet, mivel a törvénybe foglalt felsorolás nem taxatív jellegű.

A társaság irányítását egy vagy több, társult vagy nem társult, az alapító okirattal vagy a közgyűlés által kinevezett adminisztrátor (ügyvezető) végzi. A társasági tőke abszolút többségét képviselő társultak jelölik ki az adminisztrátort vagy adminisztrátorokat, meghatározzák a hatáskörüket, megbízatásuk időtartamát és esetleges javadalmazásukat, kivéve, ha az alapító okirat másként rendelkezik.⁴⁰

A törvény fontos összeférhetetlenségi előírásokat tartalmaz azért, hogy az adminisztrátornak ne lehessenek, ne érvényesülhessenek a társasággal ellentétes érdekei. A közgyűlés engedélye nélkül az adminisztrátorok:

a) nem kaphatnak adminisztrátori mandátumot más konkurens vagy ugyanolyan tevékenységi tárgyú társaságban;

b) nem folytathatnak ugyanolyan kereskedelmet vagy konkurens kereskedelmet saját számukra vagy más természetes, illetve jogi személy számára.

A szankció az adminisztrátor visszahívása és a károkért való felelősségre vonás.

Abban az esetben, ha több adminisztrátor van, a társaságot bármely adminisztrátor képviselheti, ha az alapító okirat másként nem rendelkezik. Ha az alapító okirat szerint az adminisztrátorok együtt dolgoznak, akkor a döntéseket egyhangúan kell meghozniuk. Ha az adminisztrátorok nem képesek megegyezni, akkor a társasági tőke abszolút többségét képviselő társult tagok döntenek a kérdésben. A sürgős jellegű ügyekről, amelyekben a döntés elmaradása jelentős kárt okozna a társaságnak, egyetlen adminisztrátor is dönthet, ha a többiek, akár csak pillanatnyilag is, nem tudnak a társaság vezetésében részt venni.

Az adminisztrátorok révén a társaságnak a társultakról nyilvántartó könyvet kell vezetnie, amelybe be kell jegyezni, az esetnek megfelelően, minden egyes társult család- és személynevet, elnevezését, lakhelyét vagy székhelyét, a társasági tőkéből ráeső részt, a társasági részek átruházását vagy az ezekre vonatkozó bármilyen más módosítást. Az adminisztrátorok személyesen és egyetemlegesen felelnek ezen előírások megszegésével okozott bármilyen károkért. A nyilvántartó könyvet a társultak és a hitelezők is megvizsgálhatják.

Már említettem, hogy a társasági részek fogalma a részvények forgalmához viszonyítva korlátozott. A társult tagok *egymás között szabadon* átruházhatják a társasági részeket, viszont a *társaságon kívül* álló személyeknek az átruházás csak akkor lehetséges, ha a *társasági tőkének legalább háromnegyedét képviselő társultak jóváhagyták* ezt. Létezik olyan vélemény és gyakorlat, amely szerint a többség kiszámításánál nem veszik figyelembe annak a társultnak a társasági részeit, amely el kívánja idegeníteni azokat, mert az illető személy és a társaság között érdekellentét állna fenn.⁴¹ Ezt az álláspontot nem fogadom el, hiszen ebben az esetben az érdekellentét azonosítása meglehetősen nehézkes, illetve méltánytalan lenne ilyen értelmezéssel megakadályozni például a 90%-os többséggel rendelkező társultat társasági részeinek elidegenítésében. A kérdést csak a törvény jövőbeni módosítása, pontosítása tudja megnyugtatóan rendezni.⁴²

A szakirodalomban kiemelték, hogy a háromnegyedes többség a két vagy három tagú korlátolt felelősségű társaságnál gyakorlatilag egyhangúságot jelent, mert másképpen nem lehet kialakítani a törvény által kért többséget.⁴³ A hivatkozott szerző azonban nem veszi figyelembe, hogy a többséget nem a társult tagok szerint, hanem a társasági tőke szerint számítják ki. A három taggal rendelkező korlátolt felelősségű társaságnál például lehetséges, hogy a társasági részek 90%-a az egyik társulté, a másik két társult 5-5%-kal rendelkezik. Amennyiben az első társult el kívánja adni társasági részeinek egy részét, egyedül is képes kialakítani a háromnegyedes többséget, amennyiben az előző bekezdésben tárgyalt és vitatott értelmezést elutasítjuk.

A 2010. évi 54. sürgősségi kormányrendelet a társasági részek harmadik személyek részére történő átruházására vonatkozóan eljárási szabályokat vezetett be abból a célból, hogy ellenőrizhető legyen az adóssággal küszködő cégek eladása. A jogalkotó célja a korlátolt felelősségű társaságok „fantomizálódásának” megelőzése.

Ennek érdekében a társasági részek harmadik személyek részére történő átadását a következő eljárás szerint lehet megvalósítani:

- a határozatot a kereskedelmi jegyzékhivatal, elektronikus úton, azonnal továbbítja a Nemzeti Adóigazgatási Ügynökségnek és a Bukarest municípiumi és a megyei közpénzügyi vezérigazgatóságoknak;
- a társasági hitelezők és a határozat által károsított bármely más személy ellenvetéssel élhet, amelyben kérheti az illetékes bírói hatóságtól, hogy a társaságot, vagy a társult tagokat az okozott kár megtérítésére kötelezzék, illetve, az esetnek megfelelően, a társasági részeit átadni szándékozó társult tagnak a polgári felelősségét megállapítsák.⁴⁴ Ez a rendelkezés több szempontból is vitatható. Bevezet egy felelősség áttörési esetet anélkül, hogy megnyugtatóan szabályozná a felelősség feltételeit;
- a társasági részek átadása ellenvetés hiányában az ellenvetési határidő lejártával valósul meg, illetve ha ellenvetéssel éltek, az ellenvetést elutasító bírói határozat közlésének időpontjában;
- az új társult tagok adataival aktualizált, egységes szerkezetbe foglalt alapító okiratot be kell jegyezni a kereskedelmi jegyzékbe.⁴⁵

A törvény azt a helyzetet is szabályozza, amikor valamelyik társult tag elhalálozik. Ebben az esetben, ha az alapító okiratban nincs ellentétes előírás, a társasági részek öröklés útján átruházódnak. A második lehetőség, hogy az ala-

pító okirat előírása alapján, a közgyűlés háromnegyedes többséggel jóváhagyja az öröklés útján történő átruházást. Amennyiben az alapító okirat előírja, hogy *mortis causa* a társasági részek nem átruházhatóak vagy a kért minősített többség nem alakítható ki a közgyűlésen, akkor a társaság köteles kifizetni az örökösöknek a társasági részt az utolsó jóváhagyott pénzügyi beszámolóinak megfelelően.

Abban az esetben, ha az örökösök száma miatt túllépnék a társultak törvény által meghatározott maximális számot, azaz az ötvenet, az örökösök kötelesek egy bizonyos számú társasági rész-tulajdonost kijelölni, amely nem haladhatja meg a törvényes maximumot.

A társasági részek átruházását be kell jegyezni a kereskedelmi jegyzékbe és a társaság tagjainak nyilvántartó könyvébe. Az átruházás csupán a kereskedelmi jegyzékbe való bejegyzés pillanatától érvényesíthető harmadik személyekkel szemben.⁴⁶

7. A RÉSZVÉNYTÁRSASÁGRÓL

Egy tanulmány keretei között lehetetlen részletesen áttekinteni a részvénytársaságok szabályozását, így csak egyes általános kérdéseket tárgyalok. A román jogban a részvénytársaság jellemzői:

- a) legkevesebb 2 társult személy hozhatja létre, a 2006. évi törvényváltozás előtt az alapító részvényesek minimális száma 5 volt;
- b) minimális társasági tőkéje 90.000 RON;
- c) társasági tőkéje részvényekre van osztva, a részvények pedig átruházható (forgalomképes) és negociábilis jogcímek;
- d) a részvényesek felelőssége a jegyzett társasági hozzájárulásukra terjed ki.

A részvénytársaság – mint a legkomplexebb társasági forma – szervezetrendszere a „hatalommegosztás elvén” alapszik. A részvénytársaság a következő szervekből épül fel:

- a) deliberatív és döntéshozó szervek: a rendes közgyűlés és a rendkívüli közgyűlés;
- b) ügyvezető és reprezentatív szervek: az igazgatótanács, a vezető bizottság;
- c) felügyeleti és ellenőrző szervek.

A részvénytársaság a többségi elv alapján működik, mint a demokratikus rendszerek: a kisebbség alá kell, hogy vesse magát a többség akaratának, vi-

szont a kisebbségi részvényeseknek is megvannak az érdekeik képviseléséhez és érvényesítéséhez szükséges jogaik (kisebbségi részvényesi jogok).

A részvénytársaság legfőbb szerve a részvényesek összességéből álló közgyűlés.⁴⁷ A közgyűlés „legfőbb” szerv jellegét nyilván relativizálja az, hogy nem ülésezik folyamatosan, az operatív irányítást a társaság ügyvezetése végzi. Ez bizonyos konfliktusok forrása is; a tulajdonosok (részvényesek) és a menedzsment közötti viszonyok megfelelő szabályozása a posztmodern társasági jogban is kihívás. A közgyűlések fontossága viszont tagadhatatlan, mert a törvény számos hatáskört fenntart a számukra, így (is) biztosítva a „társasági/részvényesi demokráciát”.

A közgyűlések *rendes* vagy *rendkívüli* közgyűlések lehetnek. Általánosan a rendes közgyűlés a társaság működéséhez szükséges alapvető döntéseket hozza meg, a rendkívüli közgyűlés pedig a társaság megváltoztatásáról szóló döntéseket.

A közgyűléseket, valahányszor szükséges, az igazgatótanács, illetve az igazgatóság hívja össze.⁴⁸ Az igazgatótanács elnöke az igazgatótanács formális döntésének hiányában nem hívhatja össze a közgyűlést.

Az összeülési határidő nem lehet az összehívónak Románia Hivatalos Közlönye IV. részében való közzétételétől számított 30 napnál rövidebb.⁴⁹

Az összehívást *közvetesen* Románia Hivatalos Közlönyének IV. részében, és a társaság székhelye szerinti település vagy a legközelebbi település valamely nagy példányszámú napilapjainak egyikében. Az összehívót az igazgatótanácsnak a közgyűlés összehívására vonatkozó döntésének meghozatalát követő legfeljebb 5 napos határidőn belül közzététel végett benyújtják a Hivatalos Közlönyt kiadó önálló gazdálkodáshoz (*Regia Autonomă „Monitorul Oficial”*).

Ha a társaság valamennyi részvénye névre szóló, az összehívás történhet csak ajánlott levéllel vagy – ha az alapító okirat megengedi – elektronikus úton elküldött levéllel, amelyhez belefoglalva, hozzátartozva vagy logikailag hozzárendelve fokozott biztonságú elektronikus aláírás tartozik, és amelyet a gyűlés időpontja előtt legalább 30 nappal kell feladni (elküldeni) a részvényes – a részvényesi jegyzékben feltüntetett – címére. A cím megváltozása nem érvényesíthető a társasággal szemben, ha a részvényes nem közölte azt írásban. Nem lehet az összehívás ezen módjaihoz folyamodni abban az esetben, ha ezt a társaság alapító okirata vagy a törvényes rendelkezések tiltják.

Az összehívónak tartalmaznia kell az ülés megtartásának helyét és időpont-

ját, valamint napirendjét, világosan feltüntetve a gyűlésen a vita tárgyát képezendő összes problémát. Amikor a napirenden az adminisztrátorok vagy a felügyelőbizottság tanácsstagjainak kinevezése szerepel, az összehívón feltüntetik, hogy az adminisztrátori tisztségre javasolt személyek nevére, lakóhelye szerinti helységére és szakmai képzésére vonatkozó adatokat tartalmazó jegyzék a részvényesek rendelkezésére áll, általuk tanulmányozható és kiegészíthető. Amikor a napirenden az alapító okirat módosítására vonatkozó javaslatok szerepelnek, az összehívónak tartalmaznia kell a javaslatok teljes szövegét.

Az igazgatótanács, illetve az igazgatóság köteles azonnal összehívni a közgyűlést a társasági tőke legalább 5 százalékát egyénileg vagy együttesen képviselő részvényesek kérésére, ha a kérés a gyűlés feladatkörébe tartozó kérdéseket tartalmaz.⁵⁰ Az 5 százalékos szint az alapító okiratban tovább csökkenthető. A közgyűlést a kéréstől számított legfeljebb 30 napos határidőn belül hívják össze, és a kérés kézhezvételétől számított legfeljebb 60 napon belül ül össze. Amennyiben az igazgatótanács, illetve az igazgatóság nem hívja össze a közgyűlést, a társaság székhelye szerinti igazságszolgáltató hatóság az igazgatótanács, illetve az igazgatóság idézésével hozott határozattal (végzéssel) engedélyezheti a közgyűlés a kérést megfogalmazó részvényesek által történő összehívását. Ugyanazon végzéssel a bíróság jóváhagyja a napirendet, megállapítja a bemutatóra szóló részvények benyújtására vonatkozó referencia-időpontot (lásd alább), a közgyűlés megtartásának időpontját, és a részvényesek közül kijelöli a közgyűlésen elnöklő személyt. A közgyűlés összehívásának költségei, valamint a perköltségek a társaságot terhelik, ha az igazságszolgáltatás a kérést jóváhagyja.

Az igazságszolgáltatás rendes vagy rendkívüli közgyűlést is összehívhat.⁵¹

Bármely részvényesnek jogában áll panaszt emelni a cenzorok előtt azon cselekményekről, amelyekről úgy gondolja, hogy cenzori ellenőrzésnek kellene alávetni, és ezeket ők figyelembe veszik a közgyűlés elé terjesztendő jelentés összeállításakor. Ha a panaszt egyénileg vagy együttesen a társasági tőke legalább 5 százalékát vagy kisebb hányadát képviselő részvényesek emelik, ha az alapító okirat előírja, a cenzorok kötelesek ellenőrizni azt. Ha úgy értékelik, hogy a panasz megalapozott és sürgős, *kötelesek azonnal összehívni a közgyűlést* és bemutatni az észrevételeiket. Ellenkező esetben vitára kell bocsátaniuk a panaszt az első gyűlés alkalmával. A közgyűlésnek határozatot kell hoznia a panaszra vonatkozóan.

A belső könyvvizsgálónak nincs ilyen joga vagy kötelezettsége, hanem az

igazgatótanács vagy dualista ügyvezetési rendszer esetén a felügyelőbizottság az, amely a közgyűlést összehívja. A törvény szerint azon társaságok esetében, amelyekben belső könyvvizsgálókat neveztek ki, bármely részvényesnek joga van panaszt emelni a könyvvizsgálónál a szerintük ellenőrizendő cselekményekre vonatkozóan. A belső könyvvizsgálók figyelembe veszik ezeket az igazgatótanácshoz, illetve a felügyelőtanácshoz intézett jelentés kidolgozásakor. Amennyiben a panaszt a társasági tőke legalább 5 százalékát vagy kisebb hányadát egyénileg vagy együttesen képviselő részvényesek emelik, ha az alapító okirat előírja, a belső könyvvizsgálók kötelesek ellenőrizni a panasz tárgyát képező cselekményeket, amennyiben pedig ezek beigazolódnak, az igazgatótanáccsal, illetve a felügyelőbizottsággal közlendő, és a közgyűlés rendelkezésére bocsátott jelentésben rögzítik; ez esetben az igazgatótanács, illetve a felügyelőbizottság köteles összehívni a közgyűlést.

A társasági tőke összességét képviselő részvényesek, amennyiben egyikük sem ellenzi, közgyűlést tarthatnak és a közgyűlés hatáskörébe tartozó bármely határozatot elfogadhatnak az összehívásra vonatkozó formai szabályok betartása nélkül. (Ezt az eljárást kizárják az Országos Ingóérték Bizottság szabályzatai a nyílt részvénytársaságok esetében.)

A névre szóló részvényekkel rendelkező zárt részvénytársaságok esetén az alapító okirat úgy rendelkezhet, hogy levelezés útján is tarthatnak közgyűlést.

A kereskedelmi társaságokról szóló törvény a részvénytársaságok számára a két ügyvezetési modell között szabad választási lehetőséget nyújt: az egységes rendszer (*sistemul unitar*) vagy a dualista rendszer (*sistemul dualist*) mellett lehet dönteni.⁵²

Egységes rendszer esetében a részvénytársaságot egy vagy több ügyvezető irányítja, számuk mindig páratlan. Amennyiben több ügyvezető van, ügyvezető tanácsot (*consiliu de administrație*) alkotnak. Azok a részvénytársaságok, amelyek éves pénzügyi beszámolóit a törvény szerint könyvvizsgálat tárgyát képezik, legalább három tagból álló ügyvezető tanácsot kell, hogy kinevezzenek.⁵³

Az ügyvezető tanács a társaság vezetését egy vagy több igazgatóra ruházhatja, ebben az esetben egy igazgatót vezérigazgatónak (*director general*) nevez ki. Az igazgatókat az ügyvezetők közül vagy az ügyvezető tanácson kívüli személyekből is ki lehet nevezni. Ha az alapító okirat vagy a közgyűlés határoza-

ta ezt lehetővé teszi, az ügyvezető tanács elnökét vezérigazgatónak is ki lehet nevezni.

Azoknál a társaságoknál, ahol törvényből fakadó könyvvizsgálati kötelezettség van, a társaság vezetésének igazgatókra való ruházása kötelező.

A társasági törvény igazgató alatt csak azt a személyt érti, akire a társaság vezetési hatásköreit ruházták. Bármely más személy, a betöltött állás elnevezésétől függetlenül, nem számít a társasági törvény szerinti igazgatónak.

A dualista rendszer esetében a részvénytársaság ügyvezetését az igazgatóság (*directorat*) és a felügyelőbizottság (*consiliu de supraveghere*) végzi. Az egységes rendszerről a dualista rendszerre a rendkívüli közgyűlés döntésével a társaság fennállása alatt is át lehet térni.

A dualista rendszert Romániában 2006 végén vezették be. A német jog 1965-ben alakította ki a dualista ügyvezetési megoldást, elsősorban azért, mert a közgyűlés már nem volt képes az ügyvezetés folyamatos ellenőrzésére, és az ügyvezetéssel szemben ellensúlyt akartak képezni.

A részvénytársaság vezetését az igazgatóság végzi, amely ebben a tekintetben általános hatáskörrel rendelkezik, vagyis a tevékenységi terület megvalósításához szükséges minden feladatot elvégez, kivéve, amelyek kifejezetten fenn vannak tartva a felügyelőbizottság és a közgyűlés számára. Nyilván, az igazgatóság a felügyelőbizottság ellenőrzése alatt működik.

Az igazgatóság egy vagy több tagból áll, tagjainak száma mindig páratlan. Amikor egy tag van, akkor ennek elnevezése egyedüli vezérigazgató (*director general unic*).⁵⁴ Azok a részvénytársaságok, amelyek éves pénzügyi beszámolóit a törvény szerint könyvvizsgálat tárgyát képezik, legalább három tagból álló igazgatóságot kell, hogy kinevezzenek.

Az igazgatóság tagjait a felügyelőbizottság nevezi ki, és egyiküket az igazgatóság elnökeként nevesíti. Az igazgatóság tagjai nem lehetnek egyidejűleg a felügyelőbizottság tagjai. Az alapító okirat határozza meg az igazgatóság mandátumának időtartamát.⁵⁵

Az igazgatóság tagjait a felügyelőbizottság bármikor leválthatja. Az alapító okirat előírhatja, hogy ilyen hatáskörrel a rendes közgyűlés is rendelkezhet. Amennyiben a leváltásnak nincs komoly indoka, akkor az igazgatóság tagjai kártérítésre jogosultak.

A felügyelőbizottság tagjait a rendes közgyűlés nevezi ki, kivéve az első tagokat, akiket az alapító okirat nevesít. Jelölési joggal a felügyelőbizottság tagjai és

a részvényesek rendelkeznek. A felügyelőbizottság létszámát az alapító okirat határozza meg. Ez a szám nem lehet háromnál kisebb és tizenegynél nagyobb. A felügyelőbizottság tagjai közül elnököt választ.

A felügyelőbizottság tagjait a közgyűlés bármikor leválthatja a jelen levő részvényesek szavazatainak kétharmados többségével.

8. KÖVETKEZTETÉSEK

A román társasági törvény közvetlenül a rendszerváltás után született meg. Sorozatos módosítások, adaptációk, integrációs követelményekhez történő igazítások után, de bizonyította, hogy megfelelő kereteket biztosít a gazdaság működéséhez. Ennek ellenére – pontosan a sok módosítás következtében – a törvény belső koherenciája megtört, az egyes intézmények pontosabb vagy részletesebb szabályozást igényelnek, az eljárások vagy intézmények egyszerűsítése is szükséges, illetve érdemes lenne újraértékelni az európai jogharmonizáció pontosságát és hatékonyságát is. Éppen ezért véleményem szerint – az új Polgári törvénykönyv megalkotása, a hatályba lépés és az alkalmazás első problémáinak megoldása után – a magánjogi kodifikáció erőit az új társasági törvény megalkotására kellene fordítani. Jelen tanulmány célja ugyan nem a problémák feltárása és ismertetése volt, hanem az alapvető társasági jogi szabályok egy részének vázlatos áttekintése és ismertetése, de ennek ellenére a következtetések között meg kellett, hogy fogalmazzam a fenntartásaimat is a román társasági jogi szabályozással kapcsolatban, mert az üzleti életnek a jog megfelelő keretet kell, hogy biztosítson, és a jelenlegi keretek, a társasági jogi szabályozás mindenképpen fejleszthető.

JEGYZETEK

1 Az új Polgári törvénykönyv, a 2009. évi 279. törvény 2011. október 1-én lépett hatályba.

2 A román társasági jogról részletesen lásd Veress Emőd „Román üzleti jog” (Státus Könyvkiadó; Csíkszereda; 2010.)

3 1991. évi Alkotmány, 40. cikk (1) bekezdés

4 1991. évi Alkotmány, 135. cikk

5 1991. évi Alkotmány, 45. cikk

6 2000. évi 26. kormányrendelet, 47. cikk

7 2001. évi 215. helyi közigazgatási törvény, 15. cikk, 38. cikk (2) bekezdés i) pont; 104. cikk (1) bekezdés t) pont

8 Részletesen lásd *Sebastian Bodu* „Capacitatea juridică a societății comerciale” (Revista Română de Drept al Afacerilor; 2007/1.; 30–49. pp.)

9 1997/656. kormányhatározat, az utólagos módosításokkal.

10 Például a Legfőbb Semmítő- és Ítélszék XXII/2006. döntésével, törvény érdekében történő felfolyamodás keretében megállapította, hogy az olyan társaságok bejegyzési kérelmei, amelyek tevékenységi területében jogi tanácsadás, segítségnyújtás és képviselő szerepel, elfogadhatatlanok, mivel ezeknek a tevékenységeknek nincs kereskedelmi jellege.

11 Társasági törvény 55. cikk

12 *Török Tamás* „Felelősség a társasági jogban” (hvgorac; Budapest; 2007.; 24. p.)

13 *Szalai Ákos* „Korlátolt felelősség gazdaságtana: két mese a vállalatról” (Jogelméleti Szemle; 2007/4.; http://jesz.ajk.elte.hu/2007_4.html); Lásd még *Szatmáry István* „Gondolatok a társasági törvényhez. Hitelezővédelmi társasági jog vagy társasági jogi hitelezővédelem?” (Kommentár; 2007/2; 47–57. pp.)

14 *Szalai Á. i.m.*

15 Társasági törvény 5. cikk

16 Társasági törvény 5. cikk (5) bekezdés

17 Az 1990. évi 26. törvény alapján az alapító okirat a kereskedelmi jegyzék hivatalhoz való benyújtással is hivatalos keltezésre nyer, viszont a gyakorlatban csak akkor fogadják el ezt hivatalos keltezés-ként, ha a kereskedelmi jegyzék hivatalban készítették el az alapító okiratot.

18 Azon eset kivételével, amikor a társaság más társasági formává alakul, a társasági tőke csak akkor csökkenthető a törvényes minimum alá, ha az értékét tőkefelelmesli határozattal a törvényes minimális értékkel egyenlő szintre hozzák a tőkeleszállítási határozat elfogadásával egyidejűleg. E rendelkezések megszegése esetén, bármely érdekelt személy a bírói hatósághoz fordulhat a társaság feloszlását kérve. A társaságot nem oszlatják fel, ha a feloszlásra vonatkozó bírói határozat jogerőre emelkedésig a társasági tőkét az e törvényben előírt törvényes minimális értékre emelik.

19 *Sárközy Tamás* „A magyar társasági jog Európában. A társasági és a konszernjog elméleti alapjai” (hvgorac; Budapest; 2001; 153. p.)

20 *Sárközy T. i.m.* 153. p.

21 *Sárközy T. i.m.* 153. p.

22 Más államok társasági jogában ezeket a társaságokat társasági tőke nélküli társaságnak tekintik, amelyeknek nincs jogi személyiségük sem, a társasági tőkét pedig a korlátolt felelősségű társasági típusok esetén írja elő a törvény. A román jog ezzel szemben a társasági tőke létrehozását a tagok korlátlan felelősségét meghatározó társasági típusok esetén is előírja, és valamennyi társasági típus jogi személynek számít.

23 Társasági törvény 84. cikk

24 A nem-banki pénzüzetekről szóló 2009. évi 93. törvény, 18. cikk. A lízingtársaságokra vonatkozó speciális szabályozás, az 1997. évi 51. kormányrendelet, szintén 200.000 eurós minimális társasági tőkeszintet ír elő (19. cikk). A törvény feljogosítja a Román Nemzeti Bankot, hogy egyes tevékenységi típusokra magasabb társasági tőkeszintet állapítson meg. A nem-banki pénzüzetek esetében a társasági tőkét teljes egészében be kell fizetni, és tiltottak a természetbeni hozzájárulások, a részvényeik kizárólag névre szólóak lehetnek.

25 Román Nemzeti Bank 2006. évi 18. szabályzata, 14. cikk, az utólagos módosításokkal.

26 2000. évi 32. törvény a biztosítótársaságokról és a biztosítás felügyeletéről, az utólagos módosításokkal.

27 Részletesen lásd a korlátolt felelősségű társaságról szóló fejezetben.

28 Társasági törvény 17. cikk, a 2010. évi 54. sürgősségi kormányrendelet által módosított formában.

29 1995. évi 51. törvény, 3. cikk (1) bekezdés h) pont, illetve az Ügyvédi Hivatás Alapszabályzata, 109–112. cikkek

30 Ha a társasági tőke szintjét magasabban fogják meghatározni, akkor a kisvállalkozások terén meg fog nőni a közkereseti és egyszerű betéti társaságok jelentősége, a kft. pedig a közepes vállalkozások szervezeti formája lesz. A romániai 200 lejes szint a hitelezők védelmének semmilyen szempontját nem teljesíti; ugyanakkor ekkora összeggel tulajdonképpen semmilyen gazdasági tevékenységet nem lehet végezni.

31 Tervezetek viszont léteztek az államszocialista diktatúra előtti időszakban. Tudományos igényű elemzés már a két világháború közötti időszakban született, lásd erre vonatkozóan *I. L. Georgescu „Societățile cu răspundere limitată. Studiu de drept comparat în legătură cu unificarea noastră legislativă”* (Institutul de Arte Grafice „Îndreptarea”; București; 1927.)

32 89/667/EKG irányelv az egyszemélyes korlátolt felelősségű magántársaságokról

33 *Giannantonio Benacchio „Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog”* (Osiris; Budapest; 2003.; 174. p.)

34 Társasági törvény 13. cikk

35 *Ioan Macovei – Nicoleta-Rodica Dominte „Implicațiile principiului libertății convențiilor în exercitarea dreptului de vot în societatea cu răspundere limitată”* (Revista Română de Drept Comercial; 2008/1.; 23–31. pp.)

36 C.S.J. secț. com., decizia nr. 409 din 27 septembrie 1994.

37 A kft. döntési mechanizmusáról többek között lásd *Ion Cernăianu „Modificarea documentelor constitutive ale societăților comerciale cu răspundere limitată”* (Revista de Drept Comercial; 1992/3.); *Ion Niță Stan „Transformări în structura asociativă a societății cu răspundere limitată”* (Revista de Drept Comercial; 2000/7-8.)

38 A domináns vélemény szerint az alapító okiratban kinevezett adminisztrátor leváltása alapító okirat-módosítást feltételez – vagyis eltérő rendelkezés hiányában ki kell alakítani az egyhangú szavazatot. Az ezzel kapcsolatos vitákról lásd *Emőd Veress „Discuții privind revocarea administratorilor și transmiterea părților sociale la societățile comerciale cu răspundere limitată”* (Dreptul; 2010/9.)

39 Társasági törvény 224–225. cikkei

40 A joggyakorlat leszögezte, hogy az alapító okiratban kinevezett adminisztrátor leváltásához vagy az alapító okiratban meghatározott javadalmazásának megváltoztatásához a társult tagok egyhangúan kell, hogy szavazzanak. Az ilyen értelmezés túl merev, például ha a kinevezett adminisztrátor egyben társult tag, csak akkor lehetne leváltani, ha ő is megszavazza a saját leváltását. A törvény nem ír elő erre az esetre a szavazástól való tartózkodási kötelezettséget. A helyzet azonban értelmezhető érdekkellentétként is.

41 *St. Cârpenaru – S. David – C. Predoiu – Gh. Piperea „Legea societăților comerciale. Comentariu pe articole”* (Ediția 3.; C.H. Beck; București; 2006.; 628. p.)

42 A vita részleteiről és az érvekről lásd *Emőd Veress „Discuții privind revocarea administratorilor și transmiterea părților sociale la societățile comerciale cu răspundere limitată”* (Dreptul; 2010/9.)

43 *Ion Turcu „Teoria și practica dreptului comercial român”* (Vol. I.; Lumina Lex; București; 1998.; 437. p.)

44 Az ellenvetésre vonatkozó általános szabályokat kell alkalmazni.

45 A probléma kritikus elemzéséről lásd *Emőd Veress „Modificările aduse societăților comerciale cu răspundere limitată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 54/2010 privind unele măsuri*

pentru combaterea evaziunii fiscale: noi reguli privind cesiunea părților sociale” (Curierul Judiciar; 2011/9.)

46 Társasági törvény 202–203. cikk

47 Lásd Veress Emőd „Megjegyzések a részvénytársaságok közgyűléseinek szabályozásához” (In: *Animus in consulendo liber*; Sáros István emlékkötet; Budapest–Pécs; 2008.)

48 Amennyiben az igazgatótanácsnak egyetlen tagja maradt, mert a többi tag mandátuma megszűnt, az egyetlen tag összehívhatja a közgyűlést. Bukaresti Ítéltábla, kereskedelmi részleg, 2000/2456. döntés.

49 A határidő megsértésének következménye az összehívás semmissége. Bukaresti Törvényszék, kereskedelmi részleg, 2005/1195. ítélet.

50 A részvényesek a francia szakirodalom szerint „társasági érdeket” kell, hogy kövessenek. Lásd *Georges Ripert – René Roblot (par Michel Germain) „Traité de Droit Commercial”* (LGDJ; Paris; 1993; 914. p.)

51 *Mihai Pascu – Liviu Narcis Pârvu* „Convocarea adunării generale a asociațiilor de către instanță” (*Revista de Drept Comercial*; 2005/4.; 62. p.)

52 A román szabályozás során a következő EU-szabályokat vették figyelembe: 2005/162/EK, A Bizottság Ajánlása a jegyzett társaságok nem ügyvezető igazgatói, illetve felügyelő bizottsági tagjai szerezpéről és az igazgatóság (felügyelő bizottság) által létrehozott bizottságokról.

53 Törvényes könyvvizsgálati kötelezettség áll fenn azoknál a társaságoknál, amelyek a következő három feltétel közül legalább kettőt teljesítenek: a) aktíváik értéke eléri a 3.650.000 eurót; b) nettó forgalmuk eléri a 7.300.000 eurót; c) alkalmazottaik átlagszáma a pénzügyi év alatt eléri az 50.-et. Lásd a 3055/2009. pénzügyminiszteri rendelet 3. cikkének (1) bekezdését és az 5. cikk (1) és (2) bekezdéseit. Auditálási kötelezettséget jogszabály előírhat olyan esetekben is, amikor a fenti kritériumok nem teljesülnek.

54 Az egyedüli vezérigazgató esetében megfelelően kell alkalmazni az igazgatóságra vonatkozó szabályokat.

55 Lásd az egységes és a dualista rendszerre vonatkozó közös szabályokat is.